

Praha

sdílená
a rozdělená

Česko-německý
fond budoucnosti

Deutsch-Tschechischer
Zukunftsfonds

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

NOVÝ ŽIDOVSKÝ HŘBITOV

Vhodné pro:

žáky 8. a 9. tříd ZŠ a studenty SŠ

Izraelská 712, Žižkov, Praha -3, stanice MHD "Želivského"

METODICKÝ ÚVOD

Pro koho je materiál určen: žáci 8. a 9. tříd ZŠ a studenti SŠ

Výukový předmět: dějepis, český jazyk a literatura

Klíčová slova: projektový den, Židé, významné osobnosti, umělci, podnikatelé, Holocaust

Představujeme vám soubor aktivit vhodných jako doplnění výuky dějepisu či českého jazyka a literatury a to formou projektového dne přímo na místě pražského Nového židovského hřbitova. Počítáme s tím, že žáci budou během aktivit využívat své mobilní telefony či tablety s internetem.

Cílem těchto aktivit je vytvořit komplexní vzdělávací program, který studenty prostřednictvím zážitkového učení v jedinečném a smysluplném prostředí zapojí do historie, kultury a osobní reflexe. Zajistěte, aby všechny činnosti byly prováděny s maximální úctou ke hřbitovu a pohřbeným. Seznamte žáky předem s pokyny pro vhodné chování na tak posvátném a slavnostním místě. Chlapci by měli mít pokrývku hlavy, stačí obyčejná čepice, kapuce nebo kšiltovka.

HISTORIE NOVÉHO ŽIDOVSKÉHO HŘBITOVA V PRAZE:

Historie židovských hřbitovů a pohřbívání v Praze a českých zemích je úzce spojena s proměnami společenského a právního postavení židovské komunity. Již od středověku se hřbitovy Židů nacházely jinde než pohřebiště ostatních obyvatel, často na základě rozhodnutí vrchnosti, a v mnoha případech byly umístěny na periferiích obcí nebo měst.

V době habsburské monarchie došlo roku 1787 k zásadní změně, kdy bylo z hygienických důvodů zakázáno pohřbívát uvnitř městských oblastí, což vedlo k založení nových hřbitovů mimo zástavbu, včetně těch židovských. To vedlo k založení nových židovských hřbitovů ve větší vzdálenosti od centra města.

V Praze se vyvinula síť židovských hřbitovů, z nichž dva nejslavnější - Starý židovský hřbitov v Josefově a Nový židovský hřbitov na Olšanech - patří mezi významné pamětihodnosti města, navštěvované tisíci turistů ročně. Starý židovský hřbitov v Josefově, založený v 15. století, je dnes považován za jeden z nejvýznamnějších židovských hřbitovů v Evropě, přestože jeho rozloha nepřesahuje jeden hektar. Nový židovský hřbitov byl založen v roce 1890, aby nahradil starší židovské hřbitovy například ten ve dnešní Fibichově ulici, který se nyní nachází bezprostředně pod žižkovským televizním vysílačem.

Pražský Nový židovský hřbitov najdeme hned u stanice metra A „Želivského“ na ploše 74 037 m² na pomezí ulic Želivského a Nad Vodovodem. Byl navržen pro asi 100 000 hrobů. V průběhu 20. let 20. století a poté v roce 1933 byl hřbitov rozšířen o urnový hřbitov s vlastní obřadní síní. Na hřbitově se nachází dvě obřadní síně, původní novorenesanční a druhá, funkcionalistická, postavená v roce 1933.

Hřbitov byl od počátku řádně rozdělen na hřbitovní pole, která byla postupně zaplňována hroby, takže procházka hřbitovem je i přehledem jednotlivých po sobě jdoucích slohů hrobek a památníků mrtvých: od novogotiky přes novorenesanci, pražskou a vídeňskou secesi, přes klasicismus, purismus a konstruktivismus až k současnosti.

Na hřbitově se pohřbívá dodnes. Mezi nejvýznamnější osobnosti pohřbené na Novém židovském hřbitově patří bez pochyby Franz Kafka, významný pražský německojazyčný spisovatel, jehož díla měla obrovský vliv na literaturu 20. století. Jeho hrob je cílem milovníků literatury z celého světa. Kromě Kafky zde odpočívá řada dalších významných osobností, včetně představitelů vědy, umění a politiky, kteří se zasloužili o rozvoj české i světové kultury a společnosti.

Další významné osobnosti pochované na Novém židovském hřbitově v Praze:

Spisovatelé a básníci:

- Arnošt Lustig
- Ota Pavel
- Lenka Reinerová
- Franz Kafka
- Oskar Baum
- Jiří Orten
- Paul Adler

Umělci:

- Juraj Herz, režisér
- Georges Kars/Jiří Karpeles, malíř
- Yvonne Přenosilová, zpěvačka a moderátorka
- Petr Skoumal, hudebník, textař a skladatel

Průmyslníci:

- Bohumil Bondy - železářské a hutní závody, organizátor Jubilejní zemské výstavy v Praze roku 1891
- Hermann Grab von Hermannswörth - textilní průmyslník
- Julius, Isidor a Otto Petschkové - majitelé dolů, průmyslníci a bankéři
- Jindřich Waldes - zakladatel galanterní Koh-i-noor Waldes

1. AKTIVITA

SPISOVATELÉ OTA PAVEL A ARNOŠT LUSTIG - PŘÍBĚH JEDNOHO PŘÁTELSTVÍ

Arnošt Lustig a Ota Pavel byli blízcí přátelé a kolegové, kteří spolu pracovali v padesátých letech ve Československém rozhlasu. Společně trávili čas s rodinami na výletech a podporovali se při psaní – vyměňovali si rukopisy a pomáhali si, zvláště když Otu Pavla postihly těžké chvíle kvůli jeho psychické. I když Arnošt Lustig po roce 1968 emigroval do zahraničí, jejich společné rozhovory neskončily. Ota Pavel posílal Arnoštu Lustigovi dlouhé dopisy, které si Arnošt rád četl. Jejich přátelství skončilo až náhlou smrtí Oty Pavla v roce 1973.

OTA PAVEL

ARNOŠT LUSTIG

Arnošt Lustig: Můj kamarád Ota Pavel

“Chodím po Praze, Ota chodí v mé hlavě se mnou a já si říkám: “Nikdy mi nikdo nechyběl, jako mi schází Ota Pavel.” S jeho bratry Jirkou a Hugem jsem byl v několika lágrech včetně Osvětimi, s jeho slavným tatínkem Leem v Terezíně, kde kočíroval koně. Když jsme se vrátili z koncentráku, pozvali mě k sobě domů. Tam jsem prvně uviděl hezkého šestnáctiletého kluka se zlatými kudrlinkami, jejich mladšího bratra. Němci ho poslali do kladenských dolů, protože byl mišenec a nebylo mu ještě čtrnáct: stal se z něj horník, měl vypracované tělo samý sval a andělské oči. Zeptal jsem se ho, co dělá. Hraju hokej za Spartu a prodávám DDT proti hmyzu. Jak ti to jde? Zrovna jsme s tátou prodali vagón: zjistili jsme, že je prázdný, takže nás lidi prohnali. To bylo v tradici tatínka, který se proslavil tím, že prodal vesničanům jako zástupce firmy Elektrolux několik ledniček, ačkoli ve vesnici nebyl elektrický proud. Povídám, to chceš celý život prodávat DDT? Co kdybys to zkusil v rádiu jako sportovní reportér? Zazářily mu oči. Pracoval jsem tenkrát ve zpravodajství u Aškenazyho; byl jsem jeho chráněncem. O Otovi jsem si umínil - tohle bude můj chráněncem.”

1. AKTIVITA

NAJDĚTE HROBY ARNOŠTA LUSTIGA A OTY PAVLA A ZKUSTE ZODPOVĚDĚT NÁSLEDUJÍCÍ OTÁZKY:

CO JSTE SE Z TEXTU DOZVĚDĚLI O PŘÁTELSTVÍ ARNOŠTA LUSTIGA A OTY PAVLA?

.....

.....

.....

JAKÝ ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH MĚL OTA PAVEL PŘEDTÍM NEŽ SE STAL SPORTOVNÍM REPORTÉREM?

.....

.....

.....

KDO JE TEN "AŠKENAZY" U KTERÉHO PRACOVAL ARNOŠT LUSTIG? ZKUS POUŽÍT GOOGLE.

.....

.....

.....

1. AKTIVITA

JAKÝ BYL OSUD OBOU SPISOVATELŮ ZA HOLOCAUSTU?

.....

.....

.....

V TEXTU SE VYPRÁVÍ O TATÍNKOVI OTY PAVLA V JAKÝCH DÍLECH JE ZOBRAZEN?

.....

.....

.....

NA HROBECH OBOU SPISOVATELŮ SI MŮŽETE VŠIMNOUT POLOŽENÝCH KAMÍNKŮ. VÍTE NĚCO VÍCE O TOMTO ŽIDOVSKÉM ZVYKU? POKUD NEVÍTE, MŮŽETE POUŽÍT INTERNETOVÝ VYHLEDÁVAČ.

.....

.....

.....

JAKÉ JAZYKY NAJDETE NA HROBĚ ARNOŠTA LUSTIGA? CO Z NÁPISŮ NA HROBĚ DOZVÍTE O HISTORII JEHO RODINY? POUŽIJTE FUNKCI GOOGLE LENS A ZKUSTE NÁPISY PŘELOŽIT.

.....

.....

.....

NÁPOVĚDA:

Arnošt Lustig

Ota Pavel

2. AKTIVITA

PETSCHKOVÉ - DYNASTIE OBCHODNÍKŮ, PODNIKATELŮ, PRŮMYSLNÍKŮ A BANKÉŘŮ

Rodina Petschků se proslavila jako prominentní česko-německá židovská rodina zaměřená na obchod, průmysl a bankovníctví, jejíž působení vrcholilo na přelomu 19. a 20. století. Během období mezi světovými válkami měli Petschkové pod svou kontrolou polovinu produkce uhlí v Evropě, což je postavilo na pozici nejvýznamnější podnikatelské rodiny v českých zemích a zároveň jedné z největších v Evropě. Jejich jméno se stalo symbolem pro úspěšné židovské podnikatele v Čechách od dob rakousko-uherské monarchie až po éru první Československé republiky.

jedna z větví rodiny, ústečtí Petschkové na fotografii z roku 1927

Jméno Petschků má svůj původ v německém pojmenování městečka Pečky (v němčině Petschek), ležící na Kolínsku v centrální části Čech, kde tato rodina žila nejméně od začátku 18. století. Zpočátku byli Petschkové příslušníky ortodoxního judaismu, avšak na počátku 20. století se obrátili k liberálnější formě této víry. Postupem času se kolínská rodinná linie Petschků rozštěpila na pražskou a ústeckou větev, mezi kterými panovala vzájemná rivalita.

Petschkovi mluvili pražskou němčinou a zachovali německý pravopis svého příjmení i v průběhu čechoslovakizace místních a osobních jmen. Navíc při sčítáních lidu v Československu se všichni členové rodiny hlásili k německé národnosti.

První historicky doloženou hlavou rodiny byl Samuel (Šlojme) ben Josef Halevi (1746–1822), začínal jako chudý hauzírník, tj. podomní prodejce žijící v Pečkách, který v době reformů císaře Josefa II. začal používat příjmení Petschek.

2. AKTIVITA

EDIKT O POVINNÝCH PŘÍJMENÍCH:

Toto nařízení zavedl v roce 1787 císař Josef II. v rámci své vlády. Před tímto ediktem mnoho Židů používalo pouze jedno jméno nebo kombinaci jména a otcova jména (například Jakob ben Avraham), což často vedlo k nejasnostem a ztížené identifikaci osob. V rámci snah o modernizaci státu a integraci Židů do společnosti bylo rozhodnuto, že všichni Židé musí přijmout pevná příjmení. Tato opatření měla usnadnit administrativu, včetně sčítání lidu, vojenského odvodu a zdaňování. Josef II. a jeho administrativa vymysleli systém, podle kterého si Židé mohli vybírat příjmení, často inspirovaná místem původu, povoláními nebo vlastnostmi. V některých případech byla jména přidělována náhodně nebo administrativou. Tento proces přidělování jmen byl zpravidla zpoplatněn, a bohatší jedinci si mohli dovolit "lepší" nebo žádanější jména, zatímco chudší nebo ti, kteří poplatek nezaplatili, dostávali méně prestižní nebo neobvyklá jména.

SLYŠELI JSTE O JOSEFÍNSKÝCH PŘÍPADNĚ TEREZIÁNSKÝCH OSVÍCENSKÝCH REFORMÁCH?
JAKÉ "PATENTY" BYLY JEJICH SOUČÁSTÍ?

JAK TEDY VZNIKLO JMÉNO RODINY PETSCHKŮ?

Z JAKÝCH DŮVODŮ BYLO POTŘEBA, ABY MĚLI VŠICHNI OBYVATELÉ MONARCHIE PŘÍJMENÍ?

JAKÁ PŘÍJMENÍ MÁTE MEZI SEBOU? ZNÁTE NĚKDO PŮVOD SVÉHO PŘÍJMENÍ?

2. AKTIVITA

Po smrti Samuela Petschka se jeho syn Israel stal hlavou rodiny a živil se jako obchodník s textilem. Měl deset dětí a rodina se později přestěhovala do Kolína, kde Israel a jeho synové položili základy podnikatelské dynastie.

Moses Petschek, syn Israela, je považován za zakladatele velkého jmění rodiny. Začínal s půjčováním peněz na úrok, což byla činnost, které se Židé na rozdíl od křesťanů mohli věnovat. Dále s pozemky a později investoval do těžebních společností a bank, což mu přineslo velké bohatství. Uhelné firmy rodiny Petschků ovládaly jednu dobu až polovinu evropské produkce hnědého uhlí!

Isidor Petschek založil pražskou linii rodiny, zatímco jeho bratr Ignaz založil ústeckou linii. Obě větve rodiny byly velmi úspěšné v podnikání a vlastnily podíly v různých průmyslových odvětvích a bankách. Sídlo Po rozpadu monarchie v roce 1918 získali československé občanství, ale udržovali si také vazby s Rakouskem a Německem. Julius Petschek byl významný bankéř. Nechal vybudovat honosný bankovní palác "Bankovní dům Petschek a spol.", který byl za Protektorátu zabrán gestapem do povědomí se dostal jako nechvalně známá "Pečkárna", kde byli vyslýcháni a mučeni čeští vlastenci a odbojáři.

Rodina Petschků byla jednou z nejbohatších podnikatelských rodin v Čechách a ve střední Evropě. Kvůli nacistické hrozbě v letech 1934 až 1938 rodina opustila Evropu a její členové dnes žijí v USA, Kanadě a Argentině.

hrobka Isidora Petschka

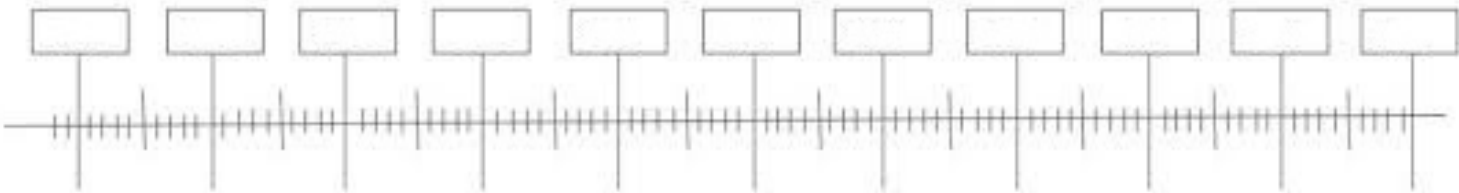
hrobka Julia Petschka

2. AKTIVITA

CVIČENÍ: JAKÉ HISTORICKÉ UDÁLOSTI JSTE NAŠLI V PŘÍBĚHU RODINY PETSCHKŮ? VYPIŠTE JE A UMÍSTĚTE JEJ NA ČASOVOU OSU.

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

ČASOVÁ OSA:

Vzniklo díky podpoře Česko-německého fondu budoucnosti pro nestátní paměťové instituce v roce 2024.